

## 20 Μαΐου 1941 – 20 Μαΐου 2014

73 χρόνια από τότε. Δύο και πλέον γενιές. Στο κύλισμά τους, οι γέροι και μεσήλικες πέθαναν. Οι νέοι γέρασαν, τα σκελετωμένα «κοπελάκια» της κατοχής, γέρασαν και αυτά.

Οι νέοι του 41 -υπερήλικες όσοι απ αυτούς ζουν ??- θυμούνται την **απέραντη οργή**, με την οποία ξεκίνησαν για να πολεμήσουν αυτόν που θάρρεψε να πιστέψει, ότι μπορεί εύκολα να σκλαβώσει τον τόπο μας. Κάτι τέτοιες μέρες αναριγεί η ψυχή τους απ' το μέγεθος της ηρωικής προσφοράς της γενιάς τους, στο βωμό της αιώνιας Πατρίδας.

Διεθνώς έχει γίνει αποδεκτό, ότι η Μάχη της Κρήτης, είναι η πλέον παράδοξη μάχη της ιστορίας των πολέμων. Για εμάς τους Έλληνες, είναι η τελευταία, επί Ελληνικού εδάφους εκδήλωση του έπους 1940-1941.

Είναι δύσκολο να τονίσει κανείς τη σημασία ενός γεγονότος, που το ύψος του το κάνει να φαίνεται απίστευτο, κυρίως όταν αναλογιστεί ότι θα πρέπει (**κυρίως αυτό**), να πείσει αυτούς που δεν το έζησαν.

Γιατί τότε μονάχα θα γίνει μπορετό να εκπληρωθεί ο σκοπός του σημειώματος αυτού, δηλαδή να καταφέρει να πιστέψουν όσοι δεν το έζησαν, πως υπάρχουν περιπτώσεις, όπου **η πνοή της Ελληνικής παράδοσης, ανατρέπει τους γήινους νόμους**, όπως τον νόμο που διατύπωσε πρώτος ο Λεωνίδας της Σπάρτης με τους 300 του - και τον υπέγραψε- όταν ανακάλυψε, πως τα πυκνά βέλη των βαρβάρων, ήταν θαυμάσιο προφύλαγμα από τον ήλιο.

Ένα παρόμοιο γεγονός, μια από τις σπάνιες αυτές περιπτώσεις, είναι ακριβώς και η Μάχη της Κρήτης. Επί 11 ημέρες, η Κρητική γη έγινε ηφαιστειο, απ όπου ορμούσαν οι φλόγες του ολέθρου, αλλά και ηφαιστειο που πυρπολούσε την ελεύθερη Κρητική ψυχή.

Οι Κρητικοί υπερασπίστηκαν σύσσωμοι κάθε σπιθαμή του ιερού εδάφους,

Αυτός ο πόλεμος, δεν ήταν μόνο άνισος, δεν πάλεψε ο ένας με τους χίλιους, οι εκατό με μυριάδες εχθρών, πάλεψε η ανθρώπινη ψυχή, με τη φονική επιστήμη, ο Κρητικός, ο άοπλος και γυμνός, με σιδηρόφρακτες ταξιαρχίες που δέσποζαν ουρανού και γης, και σκορπούσαν παντού τη φρίκη και το θάνατο, την ερήμωση και την καταστροφή.

Στον γιγάντιο αυτό πόλεμο, έλαβαν μέρος, νέοι, γέροι, παιδιά, γυναίκες. **Εκείνο το φοβερό πρωινό της 20<sup>ης</sup> Μαΐου 1941, είχε σκεπαστεί από αεροπλάνα ο ουρανός.**

Άστραφταν, βούιζαν και βροντούσαν. Στη γη έπεφτε φωτιά. Ερείπια, φλόγες, ερήμωση, ήταν τα φοβερά σημεία μιας βιβλικής καταστροφής.

Ο Κρητικός, όπως και ο Έλληνας της Ηπειρωτικής Ελλάδας στο έπος του 40, πολέμησε σαν ένας άνθρωπος κατά των δυνάμεων του Άξονα, με μια μόνη ιδεολογία, ένα πιστεύω, την ελευθερία. Ακόμα και στην ήττα. Γιατί ήξερε ότι, το φοβερό δεν είναι να ηττηθείς, αλλά να λυγίσεις.

**«Ξέρω καλά»**, γράφει ο Καζαντζάκης, **«πως ο θάνατος δε νικείται, μα η αξία του ανθρώπου δεν είναι η Νίκη, παρά ο αγώνας για τη Νίκη. Και ξέρω ακόμα ετούτο το δυσκολότερο: Δεν είναι ούτε ο αγώνας για τη Νίκη. Η αξία του ανθρώπου είναι μία, μονάχα ετούτη: Να ζει και να πεθαίνει παλικαρίσια και να μην καταδέχεται αμοιβή. Και ακόμα ετούτο, το τρίτο, ακόμα πιο δύσκολο: Η βεβαιότητα πως δεν υπάρχει αμοιβή, να μη σου κόβει τα ήπατα, παρά να σε γεμίζει χαρά, υπερηφάνεια κι αντρεία».**

Το τμήμα που πλήρωσε η Κρήτη από την εισβολή των Γερμανών, τον Μάιο του 1941, σε διάστημα μόλις λίγο μεγαλύτερο της μιας εβδομάδας, σε 11 ημέρες, δηλαδή όσο κράτησε η παράδοξη αυτή μάχη ήταν:

ΝΟΜΟΣ	ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΝΤΕΣ			ΟΛΟΣΧΕΡΕΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΣΠΙΤΙΩΝ
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΠΑΙΔΙΑ	
ΧΑΝΙΩΝ	2.220	480	418	2.669
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	1.897	405	403	2.338
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	2.045	185	129	6.968
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	431	50	20	938
ΣΥΝΟΛΟ	6.593	1.113	869	12.913
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΑΠΩΛΕΙΩΝ 8.575				

Σε όλο τον ελεύθερο κόσμο, και ιδιαίτερα στην Αγγλία, η απόφαση της Ελλάδος να αντισταθεί, προκάλεσε εκδηλώσεις θαυμασμού. Σε συγχαρητήριο τηλεγράφημα του ο Τσόρτσιλ κατέληγε :

**«Θα σας παρέξωμεν όλη τη δυνατή βοήθεια μαχόμενοι εναντίον κοινού εχθρού και θα μοιρασθώμεν την κοινήν νίκην».** (Ασχέτως βέβαια ότι και η βοήθεια που παρασχέθηκε ήταν ελάχιστη και μετά τον πόλεμο πολλά πράγματα, ίσως και λόγω δικών μας σφαλμάτων, ξεχάστηκαν).

Την άνοιξη του 1941, είχαν απομείνει μόνο δύο τελευταίοι σύμμαχοι κατά του τότε πανίσχυρου Άξονα, η Ελλάδα και η Αγγλία, που εξακολουθούσαν να μάχονται, την στιγμή που όλες οι χώρες της υπολοίπου Ευρώπης, είχαν παραδοθεί ή σαρωθεί από τις Γερμανικές δυνάμεις.

Στις 20 Μαΐου 1941, οι Γερμανοί, με τον ισχυρότερο στρατό του τότε κόσμου, επιτίθεται κατά της Κρήτης, τότε που η 5<sup>η</sup> Μεραρχία Κρητών βρισκόταν στο Αλβανικό μέτωπο, πολεμώντας εκείνον που θάρρεψε να λέει ότι ήταν εύκολο σε λίγες μέρες να φτάσει ως την Αθήνα.

Η τότε Κυβέρνηση, αντιμετωπίζουσα σοβαρά προβλήματα από έλλειψη οπλισμού κλπ, έκανε έκκληση προς τους Κρητικούς, οι οποίοι από μακροχρόνια παράδοση διατηρούσαν τουφέκια «κρυμμένα κάπου» (παρά τις σχετικές απαγορευτικές διατάξεις), να παραδοθούν τα όπλα τους για τον εξοπλισμό νέων κλάσεων εφέδρων.

Η πατρίδα μας δεν είχε συνέλθει ακόμα από τις θυσίες κατά τους απελευθερωτικούς αγώνες, τη Μικρασιατική καταστροφή, τις κατοπινές πολιτικές αναταραχές.

Στην έκκληση, οι Κρητικοί, ανταποκρίθηκαν πρόθυμα, παραδίδοντας το μεγαλύτερο μέρος των όπλων τους.

Με αυτές τις συνθήκες ξεκίνησε η «παραδοξότερη και ενδοξότερη στην ιστορία των πολέμων μάχη της Κρήτης», της μακρινής εκείνης εποχής.

Κατά που μαρτυρούν, ξένοι ανταποκριτές και σχολιαστές των γεγονότων της δοξασμένης εκείνης εποχής, η μάχη της Κρήτης επηρέασε την εξέλιξη των πολεμικών γεγονότων του 2<sup>ου</sup> παγκοσμίου πολέμου, ανεξάρτητα που με το πέρασμα του χρόνου, πολλά από εκείνα που οι τότε μεγάλοι έλεγαν, ξεχάστηκαν. Άλλωστε, τούτο δεν συμβαίνει για πρώτη φορά στην πατρίδα μας.

Αξιζει επίσης να σημειωθεί, ότι ο τότε Γερμανός Αρχηγός των δυνάμεων εισβολής κατά της Κρήτης, Στρατηγός Στούντεντ, στα απομνημονεύματά του έγραψε ότι «Ποτέ δεν περίμενα πως θα συναντούσαμε τέτοια αντίσταση στην Κρήτη. Πάντα πίστευα και είχα υπολογίσει πως η κατάληψη της Κρήτης θα ήταν ένας απλός περίπατος για τους πεπειραμένους αλεξιπτωτιστές μου και θα επακολουθούσε η κατάληψη της Κύπρου, που τελικά την εγκαταλείψαμε. Όσοι πολέμησαν στην Κρήτη τον Μάιο του 1941 θα πρέπει να είναι υπερήφανοι. Τόσο εμείς οι επιτιθέμενοι Γερμανοί, όσο και οι Αγγλικές αμυντικές δυνάμεις, βοηθούμενες από άνδρες, γυναίκες και παιδιά, που έλαβαν μέρος στη μάχη, επέδειξαν θάρρος και αποφασιστικότητα σε όλες τις φάσεις των επιχειρήσεων. Για μένα όμως, που κατέλαβα την Κρήτη, το όνομα του νησιού αυτού, συνδέεται με πολύ πικρές αναμνήσεις»

Τυχερή η πατρίδα που βγάζει τέτοιους μαχητές της ελευθερίας. Σε τελική ανάλυση, τυχεροί και αυτοί που διοίκησαν τέτοιους λεοντόκαρδους πολεμιστές.

Αναρίθμητοι στις τάξεις του περιούσιου Κρητικού λαού, οι προικισμένοι με την «κουζουλάδα<sup>[1]</sup>» της λευτεριάς, της μη ανοχής του οποιουδήποτε είδους σκλαβιάς.

Εκλεκτοί της τύχης «τρόπος του λέγειν» οι λεοντόκαρδοι πολεμιστές της Μάχης της Κρήτης.

Είχαν να αντιπαλαίσουν με σωρεία ανυπέρβλητων δυσχερειών, προ της από στιγμής σε στιγμή αναμενόμενης αναμέτρησης με τους Γερμανούς.

Τα όπλα τους ελάχιστα και ξεπερασμένα. Τα πυρομαχικά και τα άλλα εφόδια, εντελώς ανεπαρκή. Και είχαν να πολεμήσουν τον δυνατότερο στρατό του κόσμου, για πρώτη φορά στην στρατιωτική ιστορία, **κυριολεκτικά ουρανοκατέβατο**. Και κατάφεραν να τον συντρίψουν.

Η πείνα, η δίψα από την αφόρητη ζέστη, η συνεχής πίεση της εχθρικής αεροπορίας, η πλήρης διοικητική απομόνωση και η άγνοια του τι συμβαίνει γύρω τους, δεν έκαμψαν το ηθικό τους.

Οι Γερμανοί αλεξιπτωτιστές που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάληψη της Κρήτης, αποτελούσαν την αφρόκρεμα του Γερμανικού στρατού. Πουθενά δεν είχαν γνωρίσει τι θα πει ήττα. Διακατείχοντο από την αντίληψη περί κοσμοκρατορίας του Χίτλερ και επιλέχτηκαν από όλο το Γερμανικό Στρατό. Σαν πίστη είχαν τα ιδεώδη της Αρίας φυλής. Ήσαν εξοπλισμένοι όσο κανένας άλλος στρατός στον κόσμο. Ασφαλώς το ηθικό των ήταν υπερβολικά υψηλό πριν από την εισβολή στην Κρήτη. Σύντομα όμως θα δοκίμαζαν την πρώτη απογοήτευση.

Οι Κρήτες έτρεξαν αμέσως στους τόπους των συγκρούσεων με τα όπλα που βρέθηκαν στα χέρια τους, ακόμα και με κυνηγετικά ή και εντελώς άοπλοι. Σύντομα όμως εξοπλίζοντο από τα όπλα που έπαιρναν από τους Γερμανούς. **Την μεγαλύτερη φθορά οι Γερμανοί έπαθαν, από τα δικά τους όπλα που έπεφταν στα χέρια των αμυνομένων.**

Η συμβολή των εθελοντών πολιτών, αναγνωρίστηκε από όλους, αλλά την πλήρωσε ακριβώς ο Κρητικός λαός μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Γερμανούς.

Αλλά και ο υπόλοιπος άμαχος πληθυσμός, (γυναίκες και παιδιά) συνέβαλε αποτελεσματικά με την προμήθεια τροφίμων και νερού, στους μαχόμενους, μια που φυσικά, καμιά επιμελητεία δεν υπήρχε για να φροντίζει γι αυτό. Μετά την αρχική κατάπληξη που δημιούργησε η «διαστημική» εισβολή, ο Λαός, τόσο οι μαχητές όσο και οι άμαχοι, που πολλοί μάλιστα απ' αυτούς δεν είχαν ποτέ δει αλεξιπτωτιστή, επιστράτευσαν τόλμη και λεβεντιά για την αντιμετώπιση και την εξολόθρευση των επιτιθεμένων.

Όπως περιγράφει παραστατικά ο Αλ. Ψηλορείτης «σε μια στιγμή που παρουσιάστηκε ένα αυτοκίνητο στο Ηράκλειο φορτωμένο με όπλα, ο κόσμος χίμηξε πάνω του. Αλησμόνητη σ' αγριότητα, μα και σε μεγαλείο, η σκηνή εκείνη. Δεν ξέρω τι πολύτιμα διαμάντια αν ήταν εκείνα που μοιράζονταν δεν θα προκαλούσαν αυτή τη σκληρή πάλη για να τα' αποκτήσουν. Κι όμως, το έπαθλο ήταν ένα ντουφέκι. Όχι κανένα υλικό απόκτημα, μα ένα ντουφέκι, ένα συμβόλαιο με το οποίο ο Κρητικός υποθήκευε την ίδια του τη ζωή».

Σαν ελάχιστο επίσης χαρακτηριστικό, του κλίματος αυτοθυσίας και ηρωισμού που επικρατούσε τις μέρες εκείνες, μεταξύ των μαχόμενων Κρητικών, που πολεμούσαν για το νησί τους, αναφέρω ένα μόνο περιστατικό που καταγράφηκε στην αναφορά Έλληνα Αξιωματικού (Χ.Τ.) που είχε την ευθύνη της μάχης στο Ρέθυμνο, και που είχα την τύχη να πέσει στα χέρια μου.

### **3<sup>η</sup> ημέρα της μάχης στο Ρέθυμνο, Πέμπτη 22.5.1941**

*«..... κατά την επιθεώρηση των θέσεών μας στα Καστελάκια, βρήκα δύο γέροντες να μάχονται στη γραμμή μας, επιδεικνύοντας με καμάρι τα καινούργια τουφέκια των. Τους δήλωσα πως αρκετά πολέμησαν και να πάνε στα σπίτια των. Μου απάντησαν κατηγορηματικά ... **δεν το κουνούμε από παέ, παρά να ξεκάνομε τσι σκύλους από κιέ ...**»*

Από πλευράς ευρωπαϊκών χωρών, θυμηθείτε ότι η Πολωνία υπέκυψε σε 30 μέρες, η περίφημη Γαλλία με την απόρθητη γραμμή Μαζινό, σε 25 μέρες, το Βέλγιο σε 18, η Ολλανδία σε 4, η Γιουγκοσλαβία σε 3 ενώ η Τσεχοσλοβακία, η Δανία και το Λουξεμβούργο, παρεδόθησαν αυθημερόν και αμαχητί. (Θαυμάστε την ευψυχία των Εταίρων μας της Ευρωπαϊκής Ένωσης),

Ειδικά οι Δανοί, παραδόθηκαν σε ένα μοτοσικλετιστή του Χίτλερ, ο οποίος μετέφερε προς τον Δανό βασιλιά την αίτηση του Χίτλερ για την ελεύθερη διέλευση των Ναζιστικών στρατευμάτων. Ο Δανός Βασιλιάς, σε ένδειξη αποδοχής, παρέδωσε το στέμμα του, στον Γερμανό μοτοσικλετιστή, για να το παραδώσει στον Χίτλερ, στο Βερολίνο.

Η Ελλάδα, αφού προηγουμένως νίκησε τις Ιταλικές Μεραρχίες στην Αλβανία **επί 5 ολόκληρους μήνες**, κατόρθωσε να κρατήσει τον Γερμανικό ατσάλινο χείμαρρο **επί 55 μέρες**.

Πολλοί, πάρα πολλοί, έγραψαν για την **ανέκφραστη νίκη** του Κρητικού στοιχείου στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. **Γιατί πρόκειται περί νίκης σημαντικής, που βγαίνει από την πτώση.** Για ελεύθερη ζωή μιλάμε που ανατέλλει μέσα από την κατάκτηση και τον θάνατο. Περίπου 3.500 άμαχοι εκτελούνται από τους Ναζί μετά την κατάληψη του νησιού.

**«Στην Κρήτη, μόνο οι πέτρες δεν σηκώνονταν μοναχές τους να μας κτυπήσουν. Κάθε έμψυχο, μας πολεμούσε και μας πολεμά μέχρι την ύστατη στιγμή, κάνοντας έτσι τη μάχη αυτή μια από τις παράδοξες και ένδοξες μάχες της ιστορίας»** θα γράψει αργότερα στις σημειώσεις του Γερμανός Αξιωματικός.

**«Κι εκεί που περίμενα»** γράφει ο Καζαντζάκης στη Αναφορά του στον Γκρέκο, **«σα να μετακουνήθηκαν οι πέτρες κι άκουσα μεγάλη αναπνοή. Ήσουν εσύ Παππού, από το αγαπημένο χώμα της Κρήτης, και στεκόσουν μπροστά μου, άρχοντας, αυστηρός, με το σφηνωτό γενάκι, το κάτασπρο, με τα στεγνά χείλια τα σφιγμένα, με το εκστατικό μάτι, το γεμάτο φλόγες και φτερούγες, και στα μαλλιά σου περιπλέκονταν ρίζες από θυμάρι. Άγγιξα το χέρι σου, πήρα φόρα και δύναμη, μπόρεσα να μιλήσω: Παππού αγαπημένε, είπα, δως μου μια προσταγή. Φτάσε όπου μπορείς, παιδί μου... Έφτασε ως τις ρίζες του μυαλού**

**μου η φωνή του, μα η καρδιά μου δεν τινάχτηκε. Παππού, φώναξα τώρα πιο δυνατά, δως μου μιαν πιο δύσκολη, πιο κρητικιά προσταγή. Κι ολομεριάς, ως να το πω, μια φλόγα σούριξε ξεσκίζοντας τον αέρα, μια φωνή όρθια, γεμάτη προσταγή, κι ο αέρας έτρεμε: Φτάσε όπου δεν μπορείς!».**

Εκεί έφτασαν οι δοξασμένοι Κρήτες μαχητές, της μακρινής αυτής εποχής, αφήνοντας και σε εμάς, στα παιδιά, στα εγγόνια στα δισέγγονά τους, και στις γενιές που θάρθουν μετά, την τρομερή αυτή προσταγή. «Να φτάσουν όχι εκεί που μπορούν, αλλά εκεί που δεν μπορούν, αν ποτέ βρεθούν σε παρόμοια με αυτούς ανάγκη».

Ίσως, να είναι το ευλογημένο χώμα αυτού του νησιού, ίσως και ο αέρας του τόπου αυτού, που φουσκώνοντας τον μπέτη<sup>[2]</sup> του Κρητικού, χαϊνεύει<sup>[3]</sup> τον νού του και του δίνει την κουζουλάδα<sup>[4]</sup> αυτή, που τον κάνει να λατρεύει τον τόπο του και να μη ανέχεται κανενός είδους σκλαβιά.

Για τους Κρητικούς και την Κρήτη ο Καζαντζάκης έγραφε:

- Υπάρχει στην Κρήτη κάποια φλόγα –ας την πούμε ψυχή- κάτι πιο πάνω κι απ' το θάνατο, που είναι δύσκολο να το ορίσεις.
- Υπάρχει αυτή η περηφάνια, το πείσμα, η παλληκαριά, η αφηφισιά, και μαζί κάτι άλλο, ανέκφραστο κι αστάθμητο που σε κάνει να χαίρεσαι που είσαι άνθρωπος.
- Τριών λογιών είναι οι άνθρωποι: Αυτοί που τρών τ' αυγά χωρίς τσόφλι, αυτοί που τα τρων σύφλουδα, κι αυτοί που, αφού τα φαν σύφλουδα, τρώνε και το τσουκάλι όπου τάχανε βρασμένα. Τους στερνούς αυτούς ανθρώπους, τους λένε Κρητικούς!
- Να μια Κρητικιά κουβέντα: «Ελευθερία η Θάνατος»
- Όσο υπάρχει ένα αρσενικό και ένα θηλυκό, δεν πεθαίνει η Κρήτη!
- Η Κρήτη δε θέλει νοικοκυραίους, θέλει κουζουλούς. Αυτοί οι κουζουλοί την κάνουν αθάνατη
- Οι Κρητικοί αγαπούν παράφορα τη ζωή και συνάμα ποτέ δε φοβούνται το θάνατο.
- Κρητικός είσαι; Ξέρεις τι ευθύνη μεγάλη είναι τούτη; Ξέρεις τι περηφάνια γιομίζει τα στήθια μας; Θείο δώρο κείνος ο τόπος. Είναι θείο δώρο νάσαι Κρητικός. Το ξέρεις; ; ;»

### **Πηγές-Βοηθήματα**

1. Μαρτυρίες Κρήτη 1941. Κώστας Ν. Χατζηπατέρας-Μαρία Σ. Φαφαλιού. Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ 1993
2. Μαρτυρίες 40-41. Κώστας Ν. Χατζηπατέρας-Μαρία Σ. Φαφαλιού. Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ 1993
3. Η Μάχη της Κρήτης. Γεωργίου Ι. Παναγιωτάκη. Έκδοση Σ. Νικολαΐδη. Ηράκλειο Κρήτης 1995
4. Το Λυκόφως των Ελπίδων. Νίκου Μακρυγιάννη
5. Κρήτη-Ιστορία, Εικόνες-Μάχη της Κρήτης. Γεωργίου Ι. Παναγιωτάκη. Ηράκλειο 1991
6. Κρήτη-Η Μάχη και η Αντίσταση. Antony Beevor. Βικελαία Βιβλιοθήκη Δήμου Ηρακλείου 1999
7. Η Μάχη της Κρήτης. Ι. Δ. Μουρέλου-Ηράκλειο Κρήτης 1946
8. Αρχείο Χ. Τ. - Ν. Α. Κοκονά - Αθήνα 1986

---

<sup>[1]</sup> Κουζουλάδα = τρέλα

<sup>[2]</sup> Μπέτης = στήθος

<sup>[3]</sup> Χαϊνεύει = ξετρελαίνει

<sup>[4]</sup> Κουζουλάδα (κουζουλός) = τρέλα (τρελός)